

Perspective privind relevanța sistemului de control intern în combaterea și investigarea fraudelor în raportarea financiară

Asist. cercetare dr. Valentin BURCĂ^a, conf. univ. dr. Nicolae BOBIȚAN^b, conf. univ. dr. Diana DUMITRESCU^c

^{a, b, c} Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

This study addresses the issue of mechanisms and tools for combating and investigating fraud in financial reporting, in the context of an amplification of this phenomenon over the last decades. The aim of the paper is to highlight the importance of the internal control system in this area, by reference to the most widespread formal framework for the implementation of the internal control system, namely the COSO model. The analysis undertaken is limited to providing an overview of the main concerns of financial auditors in relation to internal controls in terms of the key audit issues revealed in the audit report over a period of five years. Through this analysis, we wish to draw attention to the limitations of the internal control system and the need for awareness of the ethical factor in decision-making.

Keywords: internal control, COSO, fraud, decisions, ethics

Termeni-cheie: control intern, COSO, fraudă, decizii, etică

Clasificare JEL: D21, L21, M40, M41, M42

To cite this article: Valentin Burcă, Nicolae Bobițan, Diana Dumitrescu, *Perspective privind relevanța sistemului de control intern în combaterea și investigarea fraudelor în raportarea financiară*, *CECCAR Business Review*, N° 10/2023, pp. 33-41, <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2023.10.04>

➔ Creionarea contextului actual

Un sistem solid de control intern este esențial pentru combaterea și investigarea eficiente ale elementelor de fraudă în raportarea financiară, deoarece oferă cadrul și mecanismele necesare pentru a detecta, preveni și aborda activitățile frauduloase din cadrul unei organizații.

Pe parcursul ultimului deceniu, mediul de afaceri a fost nevoit să se confrunte cu o serie de crize economice și financiare. În aceste condiții, companiile au căutat soluții pentru a supraviețui, identificând diferite abordări strategice, printre care amintim revizuirea modelului de afaceri sau ameliorarea rezilienței organizaționale, cu scopul de a-și îmbunătăți avantajul competitiv pe termen mediu și lung. În ciuda eforturilor orientate către îndeplinirea acestui obiectiv, nu toți factorii de decizie din cadrul companiilor au subscris la o astfel de abordare constructivă, dovadă fiind creșterea numărului de cazuri de cosmetizare a situațiilor financiare raportate și, respectiv, de fraudă, mai accentuate în perioadele de criză.

Incertitudinea mediului de afaceri a condus la deteriorarea calității informațiilor financiare divulgate prin raportările financiare. Totodată, modificările structurale survenite la nivel sectorial au generat reducerea eficacității mecanismelor de guvernare corporativă (da Costa, 2017), având în vedere gradul lor redus de flexibilitate. Printre acestea se numără și activitatea de supraveghere din partea managementului, inclusiv prin intermediul

definirii clare și implementării unor politici și procese de management al riscurilor și a unui sistem de control intern (Vallabhaneni, 2022).

Premisele reducerii eficacității și eficienței mecanismelor de governanță corporativă reprezintă un element-cheie în producerea unor scheme de fraudă (Montesdeoca *et al.*, 2019). Controlul intern constituie un element esențial în această ecuație, având în vedere rolul său moderator de reducere a riscurilor, atâta timp cât activitatea de control nu este direcționată intenționat de către management doar spre acele operațiuni care nu intervin în schemele de fraudă (Velte, 2023).

În acest context, remarcăm că fraudă la nivelul corporațiilor a devenit un fenomen de proporții, ajungându-se ca entitățile să fie expuse unui risc sporit de a pierde astfel până la 5% din venituri (ACFE, 2022). În spatele acestei realități se află un conglomerat de factori, determinați de complexitatea mediului economic și amplificăți de incapacitatea guvernelor de a identifica și implementa politici publice adecvate în situații de criză (Caldera-Sánchez *et al.*, 2016). Astfel, de-a lungul ultimelor decenii, se observă o acutizare privind distribuția inegală a veniturilor la nivelul companiilor, care a accentuat componenta de raționalizare a triumphiului fraudei (Brou *et al.*, 2021). Totodată, componenta de presiune a triumphiului fraudei a sporit în intensitate, având în vedere crizele recurente din ultimul deceniu, ceea ce a condus la o deteriorare a rezilienței financiare a indivizilor (OECD, 2021).

Acestor factori li se adaugă profilul psihologic și abilitățile celor care fraudează, având în vedere creșterea gradului de complexitate a schemelor de fraudare și, respectiv, înclinația pentru colaborare și cooperare în săvârșirea acestor fapte (Vousinas, 2019). Astfel, egoul, inteligența și capacitatea de a face față stresului au devenit caracteristicile cel mai des întâlnite ale persoanelor care săvârșesc fapte de fraudă la nivelul companiilor (Arel *et al.*, 2023).

În consecință, în lipsa unor controale interne eficiente, a unor angajați calificați în identificarea slăbiciunilor sistemului de control intern, a unor sisteme informaționale care să sprijine activitatea de control intern prin utilizarea soluțiilor inovative de data analytics ori a unor procese organizaționale mature, indivizii care au intenția găsesc și posibilitățile de identificare a unor oportunități de fraudă. Cu cât persoanele implicate dețin poziții mai apropiate de nivelurile superioare de conducere, cu atât durata și amplitudinea pierderilor din fraudă sunt mai mari (Papakroni *et al.*, 2023). Prin urmare, lipsa de reacție la inexistența unor controale interne care să limiteze și/sau să elimine aceste riscuri sau măsurile inadecvate luate în privința ajustării controalelor interne existente pot conduce la prejudicii semnificative, care se întind pe perioade lungi.

➔ Relevanța controalelor interne

De-a lungul timpului, mediul academic a confirmat în mod unanim relevanța sistemului de control la nivelul companiilor, fie că este vorba despre entități de dimensiuni mari sau mai mici, fie despre sectorul financiar, de servicii, industrie sau alte sectoare de activitate (Chalmers *et al.*, 2019). Astfel, definirea unor controale adecvate, eficiente și eficace, formularea clară și transparentă a politicilor și procedurilor adiacente și, respectiv, efectuarea și documentarea corespunzătoare ale activităților de control conduc la creșterea eficienței companiilor prin reducerea costului capitalului, sporirea rezilienței financiare a acestora, responsabilizarea și remunerarea adecvată a managementului, scăderea onorariilor de audit, reducerea riscului de costuri fiscale impuse de autorități în urma controalelor fiscale, consolidarea reputației și construirea unei relații de încredere între stakeholderi etc.

ACFE (2022) menționează relevanța controalelor interne și a modului în care ele sunt implementate, subliniind că aproximativ 29% dintre cazurile de fraudă identificate au fost cauzate de lipsa unor controale interne adecvate, în timp ce în 20% dintre cazurile de fraudă identificate a rezultat faptul că angajații au putut evita scopul și finalitatea controalelor interne existente (*override of internal controls*). Mai mult decât atât, conform aceluiași studiu, aproximativ 85% dintre persoanele care au comis fraude indicau prin comportamentul lor semnale de alarmă cu privire la posibile elemente de fraudă.

Această realitate a persistat de-a lungul anilor din cauza atât a permisivității cadrului legislativ, cât și a indiferenței managementului firmei în promovarea unei culturi organizaționale bazate pe etică și integritate. Totodată, un alt motiv este lipsa unui management al riscurilor eficient în cadrul companiilor, având în vedere că acestea dovedesc că nu pot face față schimbărilor mediului de afaceri, prin identificarea în timp real a riscurilor emergente cu care se confruntă, definirea și implementarea unor controale interne adecvate sau ajustarea politicilor și proceselor asociate, ceea ce conduce la raportarea de deficiențe la nivelul sistemului de control intern, cu impact material ([Bakarich și Baranek, 2020](#)). Printre acestea, cele mai multe riscuri sunt catalogate ca nefinanciare, fiind determinate de diferite cauze interne ([PwC, 2023](#)):

- modificări ale caracteristicilor cererii pe piață (55%);
- modificări legislative (53%);
- deficite pe piața muncii (52%);
- tehnologii disruptive (49%);
- blocaje la nivelul lanțurilor de aprovizionare-livrare (43%);
- tranziția la surse alternative de energie (37%);
- apariția de noi competitori care operează în industrii adiacente (29%).

Subscriem la opinia conform căreia activitatea de control intern nu trebuie efectuată doar cu scopul de a asigura conformitatea cu cadrul legal sau cu cerințele interne, ci este necesar să fie privită ca un instrument strategic menit să genereze valoare adăugată pe termen mediu și lung ([Henk, 2020](#)).

În această ordine de idei, subliniem faptul că definirea și implementarea unui sistem de control intern trebuie să fie însoțite de un nivel sporit de conștientizare a managementului privind necesitatea activității de control intern, care reprezintă un mijloc de verificare și de responsabilizare a factorilor de decizie în cadrul companiei ([Vallabhaneni, 2022](#)). Tocmai de aceea, strategia entității este esențială pentru a indica finalitatea sistemului de control intern, menit să ajute la îndeplinirea obiectivelor acesteia ([Bentley-Goode et al., 2017](#)). Totodată, semnalul transmis de management în ceea ce privește un mediu de control guvernat de principii etice și de o conduită corespunzătoare în afaceri este fundamental, alături de dezvoltarea unei funcții de audit intern care să furnizeze servicii interne de asigurare privind eficacitatea și eficiența sistemului de control intern ([Alazzabi et al., 2021](#)).

Nu în ultimul rând, relevăm importanța dinamicii procesului de control intern, care presupune ca sistemul de control intern să fie monitorizat și ajustat la contextul actual al mediului de afaceri. Totuși, din perspectiva nevoii de îmbunătățire a sistemului de control intern, atragem atenția asupra faptului că aceasta trebuie să fie mai curând ghidată de obiectivul primordial al controlului intern, și anume reducerea riscurilor emergente. În acest sens, subscriem la ideea conform căreia spiritul legii este mai important decât litera legii, având în vedere nivelul relativ scăzut al modificărilor cadrului legislativ ca reacție la apariția scandalurilor financiare ([Hail et al., 2018](#)). Nu în ultimul rând, auditorii trebuie să își înțeleagă foarte bine rolul în testarea controalelor interne, motiv pentru care ei nu trebuie să se limiteze la litera cadrului legislativ, ci este necesar să înțeleagă foarte bine dinamica mediului de control al companiilor și riscurile emergente ([Maksymow et al., 2023](#)), pentru a oferi recomandări cu implicații practice benefice acestora.

➔ Statu-quo-ul privind slăbiciunile sistemului de control intern

Controalele interne s-au dovedit a fi extrem de utile, mai ales în condiții de criză. Acestea sunt cu atât mai importante cu cât sunt orientate înspre limitarea riscurilor de fraudă, caz în care sunt utilizate și în activitatea profesioniștilor din domeniul contabilității criminalistice și de investigare a fraudei ([DiGabriele și Huber, 2015](#)).

Prin definiție, controalele interne trebuie să îndeplinească următoarele obiective (The Institute of Internal Auditors (IIA), Standardul 2130.A1):

- realizarea obiectivelor strategice ale companiei;
- relevanța și integritatea informațiilor financiare și operaționale;
- eficacitatea și eficiența operațiunilor și programelor;
- protecția activelor companiei;
- conformitatea cu cadrul legal, cu politicile și procedurile interne și cu condițiile contractuale asumate.

Trebuie să remarcăm faptul că evaluarea sistemului de control intern nu le este utilă doar auditorilor financiari, ci și experților contabili atunci când exercită activități de cenzor (Standardul profesional nr. 23) sau activități de examinare a contabilității, întocmire, semnare și prezentare a situațiilor financiare (Standardul profesional nr. 22). Nu în ultimul rând, amintim că în Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, cu modificările și completările ulterioare, se menționează nevoia implementării unui sistem de control intern, indiferent de mărimea companiei, trasându-se o serie de cerințe minime privind scopul, obiectivele și componentele acestuia (Capitolul 11 „Controlul intern”, pct. 566-574).

Totuși, beneficiile rezultate din activitățile de control intern sunt condiționate de mai mulți factori. Printre aceștia, [Vallabhaneni \(2022\)](#) subliniază faptul că angajații (inclusiv managerii) sunt cei care efectuează activitățile de control intern, ceea ce implică o serie de limite ale controalelor interne:

- decid asupra elaborării controalelor interne;
- stabilesc procesele, politicile și procedurile asociate;
- aleg categoriile de riscuri pentru care sunt implementate controale interne, având posibilitatea de a elimina riscurile mai puțin probabile, dar cu impact semnificativ, cum este și cazul unora dintre riscurile emergente;
- evaluează calitatea proiectării sistemului de control intern și gradul de funcționalitate;
- dețin competențele necesare efectuării corespunzătoare a activității de control;
- procedează la evitarea/încălcarea controalelor interne, prin asociere cu alți colegi (*collusion*) sau la indicația managementului (*management override*) ori, în absența unei supravegheri atente din partea managementului, prin lipsa unei atitudini adecvate la nivelul conducerii superioare (*tone at the top*) privind nevoia de etică și integritate în efectuarea acestor sarcini de lucru.

Un studiu al [Deloitte \(2019\)](#) relevă factorii principali care au stat la baza deficiențelor privind controalele interne, printre cei mai importanți fiind:

- limitările sistemelor informaționale (32%), care fac referire cu precădere la sistemul SAP/ERP (61%), ceea ce denotă faptul că sistemele de tip ERP (*enterprise resource planning*) trebuie adaptate și aliniate la specificul modelului de afaceri;
- lipsa competențelor angajaților care efectuează activitățile de control (16%), care nu dețin suficiente cunoștințe în ceea ce privește procesele organizaționale asociate activității de control sau dovedesc un nivel scăzut de competențe în sfera data analytics și data science;
- factori privind cadrul fiscal (16%);
- aspecte legate de estimările contabile (11%).

Aceste limite ale controalelor interne sunt confirmate și prin intermediul a numeroase studii realizate de organisme profesionale de-a lungul timpului. Lipsa de cunoștințe și competențe ale angajaților în definirea și efectuarea controalelor interne a fost remarcată prin studiul [ACCA et al. \(2022\)](#) de către aproximativ 50% dintre respondenții participanți. Soluția identificată de entități a fost aceea de a externaliza acest serviciu către companii de tip *shared service center* (SSC) ([Deloitte, 2019](#)), cu toate că o asemenea abordare nu făcea decât să asigure conformarea acestora cu legislația și reglementările interne privind organizarea, în detrimentul transformării procesului de control intern într-un element strategic menit să le susțină reziliența.

Considerăm că soluția SSC-urilor este viabilă atâta timp cât acestea sunt constituite în cadrul grupului de companii, fiind coordonate de o companie-mamă, ceea ce presupune alinierea accentuată a soluțiilor de control intern la specificul modelului de afaceri, extrem de important în proiectarea și implementarea sistemului de control intern ([Chalmers et al., 2019](#)). Totodată, o astfel de soluție este eficientă în măsura în care funcția de audit intern este cea care realizează evaluarea sistemului de controale interne, aceasta fiind o activitate permanentă care prin integrarea misiunilor în planul de audit devine și o activitate prioritară ([The Institute of Internal Auditors, 2023](#)).

Studiul [ACCA et al. \(2022\)](#) relevă totodată că 41% dintre respondenți consideră că o parte dintre deficiențele identificate la nivelul controalelor interne sunt determinate de capacitățile limitate ale sistemelor informaționale. Astfel, activitățile de control intern precum reconcilierile de conturi sau jurnale ori controalele privind segregarea activităților sunt efectuate doar parțial cu ajutorul unor soluții software, în cea mai mare parte acestea constând în sarcini manuale de gestionare și analiză a datelor ([Deloitte, 2019](#)). De asemenea, 27% dintre auditori reclamă faptul că nu se pot baza pe controalele generale IT sau pe controalele de aplicații, cu implicații asupra calității informațiilor financiare ([Deloitte, 2019](#)). În aceste situații intervin procesele manuale de gestiune și analiză a datelor, care de cele mai multe ori deteriorează calitatea controalelor interne ([Pernsteiner et al., 2018](#)).

La toate acestea se adaugă numărul relativ scăzut de companii care folosesc instrumente IT de tip GRC (*governance, risk, control*), rezumându-se la utilizarea pachetului Office pentru documentarea controalelor și evaluarea acestora, ceea ce induce un grad sporit de dificultate în raportarea rezultatelor privind executarea și evaluarea lor. Astfel, un studiu al [Workiva \(2022\)](#) relevă faptul că 47% dintre respondenți susțin că documentarea evidențelor în cadrul activității de control este realizată cu ajutorul pachetului Office, în timp ce 31% dintre ei confirmă folosirea aceluiași pachet software în testarea controalelor interne, iar 42% atestă utilizarea Office în raportarea rezultatelor privind evaluarea controalelor.

Totodată, 32% dintre respondenții studiului [ACCA et al. \(2022\)](#) reclamă lipsa implicării managementului superior în ce privește relevanța controalelor interne, ceea ce determină probleme în domeniul raportării rezultatelor privind efectuarea controalelor interne și, respectiv, monitorizarea lor continuă în vederea îmbunătățirii acestora.

Toate deficiențele amintite pot fi corelate și cu nivelul de maturitate al sistemelor de control intern. Un studiu al [PwC \(2019\)](#), alături de cercetarea întreprinsă de [Deloitte \(2019\)](#), constată că modelele de control intern implementate nu sunt suficient de mature. Rezultatele atestă faptul că cele mai multe modele de control intern se concentrează doar pe proiectarea, implementarea și documentarea corespunzătoare a activităților de control intern, fără a se acorda atenție și eforturilor de standardizare a procesului de control intern, de testare periodică a acestuia și de orientare spre controale preponderent preventive, bazate pe activități de control efectuate în timp real. Astfel, majoritatea controalelor interne sunt ulterioare, în detrimentul unora preventive, care i-ar oferi companiei posibilitatea de a adopta o strategie de răspuns la risc în timp util.

O altă problemă semnalată privind controalele interne este dată de faptul că activitatea de evaluare a acestora este realizată cu precădere de funcția de audit intern. Un studiu al [Workiva \(2022\)](#) arată că peste 42% dintre respondenți susțin că evaluarea controalelor interne este efectuată de funcția de control intern, fără a se lua în calcul posibilitatea constituirii unui departament de control intern. În aceste condiții, nu există o verificare a funcționalității controalelor interne la nivelul celei de-a doua linii de apărare, ci doar la nivelul celei de-a treia linii de apărare, conform modelului *Three line of defence*, ceea ce reduce potențialul de îmbunătățire continuă. Același studiu relevă faptul că implementarea controalelor interne reprezintă și o problemă de costuri, având în vedere că doar companiile de dimensiuni mai mari au înregistrat o creștere constantă a numărului de controale-cheie implementate de-a lungul ultimilor ani.

Din studiul realizat de [Workiva \(2022\)](#) constatăm că este necesară îmbunătățirea controalelor interne în viitor, în vederea integrării unor riscuri emergente, printre principalele priorități numărându-se:

- reducerea riscului de securitate cibernetică prin controale interne (55%);
- implementarea de controale automate și monitorizarea continuă a controalelor în timp real (48%);
- îmbunătățirea controalelor interne care vizează verificarea completitudinii și acurateții datelor financiare și operaționale (42%);
 - ameliorarea colaborării dintre responsabilii de control și managementul companiei (32%);
 - adaptarea la modificările legislative (29%);
 - valorificarea soluțiilor de tip data analytics în sfera controlului intern (24%);
 - implementarea de tehnologii inovative (23%);
 - îmbunătățirea relației cu auditorii externi în ceea ce privește controalele interne (20%);
 - dezvoltarea competențelor în rândul responsabililor de control.

La aceste direcții de dezvoltare a controalelor interne se adaugă nevoia de îmbunătățire a capacității companiei privind organizarea managementului riscurilor, care reprezintă premisa ajustării imediate a controalelor interne ce tratează riscurile emergente ([Deloitte, 2019](#)).

➤ Aspecte empirice privind slăbiciunile controalelor interne

Beneficiile generate de activitățile de control intern sunt condiționate de calitatea proiectării sistemului și de gradul său de funcționalitate. În această direcție, subscriem la opinia profesorului [Ghiță \(2009\)](#) privind utilitatea unui cadru integrat de control, în absența căruia autorul susține că activitatea de control intern este disociată de cea de management al riscurilor și, respectiv, de misiunea și strategia companiei. În aceste condiții se recomandă definirea și implementarea unui cadru de control prin raportare la unul dintre modelele consacrate la nivel internațional, cele mai utilizate în practică fiind COSO, CoCo, CSA, COBIT și eSAC ([Gleim, 2020](#); [Vallabhaneni, 2022](#)), cărora li se alătură o serie de modele dedicate specificului unor sectoare de activitate, cum este cazul modelului Basel, aplicabil în sectorul financiar.

La nivel mondial, practica a impus, ca preferință, modelul de control intern COSO ([EY, 2017](#)). Cu toate acestea, transformarea modelelor de afaceri prin eforturile sporite de digitalizare a conturat un rol tot mai important al modelului COBIT, specific controalelor interne de IT și privind aplicațiile informatice. Din această perspectivă, în ultimii ani au prins contur eforturile companiilor de a integra modelul COBIT în cadrul modelului COSO, tocmai pentru a reduce o serie de deficiențe materiale identificate în lipsa unui sistem de controale interne având ca bază sisteme informaționale adecvate, menite să faciliteze controalele interne automatizate ([Rubino și Vitolla, 2014](#)).

Având în vedere că mare parte dintre studiile întreprinse până în prezent au vizat cu precădere companiile listate pe piețele de capital americane, subiect al reglementării SOX (Legea Sarbanes-Oxley), în cele ce urmează dorim să determinăm care sunt principalele deficiențe identificate la nivelul companiilor europene listate din perspectiva aspectelor-cheie de audit relevate de auditorii financiari în rapoartele de audit aferente perioadei 2017-2021. În această direcție, am clasificat toate aspectele-cheie semnalate din perspectiva principalelor elemente ale modelului de control intern COSO, respectiv:

- a) mediul de control;
- b) evaluarea riscurilor;
- c) activitățile de control;
- d) informarea și comunicarea;
- e) monitorizarea ([Păunescu, 2020](#)).

În Tabelul 1 prezentăm numărul de aspecte-cheie de audit relevate în rapoartele de audit pe perioada analizată. Rezultatele obținute evidențiază faptul că principalele deficiențe identificate de auditorii la nivelul controalelor interne se rezumă la asigurarea unui mediu de control adecvat, care promovează o cultură organizațională puternic ancorată în direcția susținerii valorilor etice și a unei conduite corespunzătoare în afaceri.

Tabelul 1. Numărul de aspecte-cheie de audit privind controalele interne

Dimensiune	2017	2018	2019	2020	2021
Mediul de control	55	44	42	41	38
Evaluarea riscurilor	20	18	16	10	2
Activitățile de control	16	12	15	17	12
Informarea și comunicarea	1	1	0	1	1
Monitorizarea	1	2	0	0	0

Sursa: Calcul realizat de autori pe baza datelor oferite de Data Analytics.

În Tabelul 2 prezentăm numărul de aspecte-cheie de audit relevate în rapoartele de audit pentru perioada analizată, însă prin raportare la principalele categorii care generează modificări semnificative la nivelul companiilor, cu implicații asupra sistemului de control intern. Observăm astfel că deficiențele la nivelul controalelor interne au survenit, în principal, pe fondul raționamentului factorului uman, ceea ce confirmă încă o dată teza conform căreia oamenii reprezintă principalul element de slăbiciune în ce privește eficiența controalelor interne.

Tabelul 2. Numărul KAM (*Key Audit Matters*) privind controalele interne – factori

Dimensiune	Oameni	Procese	Structură	Tehnologii
Mediul de control	194	21	5	
Evaluarea riscurilor	45	15	2	4
Activitățile de control		66		6
Informarea și comunicarea		4		
Monitorizarea		3		
Total	239	109	7	10

Sursa: Calcul realizat de autori pe baza datelor oferite de Data Analytics.

Dintr-un total de 239 de deficiențe privind controalele interne identificate de auditori, remarcăm faptul că în 219 cazuri este vorba despre practici de evitare/încălcare a activităților de control intern (*management override*). Această realitate este cauzată, în principal, de lipsa unei culturi organizaționale care să promoveze valorile etice și integritatea în rândul angajaților, cu atât mai mult cu cât nu există nici suportul managementului superior care să sublinieze importanța unei conduite corespunzătoare în afaceri (*tone at the top*).

Totodată, subliniem existența unor aspecte-cheie de audit care relevă 13 cazuri de fraudă sau manipulare a situațiilor financiare de sinteză, materializate în cea mai mare parte în pierderi pentru companii.

Rezultatele prezentate în Tabelul 2 mai oferă informații relevante cu privire la rolul central al proceselor organizaționale și la modul în care controalele interne sunt aliniate la riscurile induse de aceste procese. Deficiențele controalelor interne identificate de auditori la nivel de proces ne oferă indicii concludente referitoare la modul în care companiile au creionat politici și proceduri clare și au distribuit aceste informații către organizație. În caz contrar, controalele interne implementate sunt disociate de strategia entității și de riscul de toleranță asumat.

⇒ Concluzii

În concluzie, constatările prezentate în această lucrare evidențiază importanța existenței unui sistem de control intern eficient în cadrul companiilor, pentru ca acestea să se poată proteja împotriva apariției potențialelor fraude în raportările financiare.

Sinteza rezultatelor studiilor analizate subliniază importanța controlului intern, reiterând rolul vital pe care acesta îl joacă în menținerea integrității raportării financiare și în asigurarea acurateții și fiabilității informațiilor financiare, explicând modul în care un astfel de sistem poate detecta și preveni activitățile frauduloase, protejând în acest fel interesele părților interesate și promovând încrederea în organizație.

Recunoscând limitările inerente ale oricărui sistem de control intern și faptul că niciun sistem nu poate fi complet infailibil, lucrarea arată că, în ciuda eforturilor depuse pentru proiectarea și implementarea unor sisteme de control intern adecvate modelelor de afaceri, fraudă și erorile pot apărea în continuare. Printre aspectele specifice identificate care pun la încercare și limitează eficiența sistemelor de control intern se numără înțelegerile dintre angajați (*collusion*) sau riscul evitării controalelor de către conducere (*management override*).

Articolul atrage atenția asupra rolului critic al eticii în procesul de luare a deciziilor, explicând cum considerațiile etice sunt esențiale pentru a ghida indivizii să facă alegeri corecte chiar și atunci când sistemul de control intern ar putea să nu fie suficient pentru a detecta sau a preveni comportamentele frauduloase, subliniind faptul că luarea deciziilor etice promovează o cultură a integrității și transparenței în cadrul oricărei entități.

În concluzie, constatările lucrării arată că organizațiile ar trebui să depună eforturi susținute pentru a-și îmbunătăți sistemele de control intern prin abordarea limitărilor identificate și integrarea valorilor etice în procesele de afaceri și le încurajează să investească în formarea angajaților în ceea ce privește dezvoltarea unei culturi care promovează comportamentul etic.

Ultima concluzie este un îndemn la acțiune, încurajând companiile să fie proactive în implementarea unor sisteme de control intern solide și în promovarea unei culturi etice în cadrul acestora, subliniind că lupta împotriva fraudei este un proces continuu care necesită angajament și vigilență la toate nivelurile organizației.

Bibliografie

1. Alazzabi, W.Y.E., Mustafa, H., Issa, M. (2021), *Conceptualising the Interaction Among Organisational Factors Towards Internal Control Quality*, Journal of Financial Crime, vol. 28, nr. 4, pp. 1093-1105, <https://doi.org/10.1108/JFC-07-2020-0137>.
2. Arel, B., Tomas, M.J., Stark, L. (2023), *The Effect of Fraud Diamond Capability Measures on Fraud Occurrence*, Journal of Forensic Accounting Research, vol. 8, nr. 1, pp. 1-19.
3. Bakarich, K., Baranek, D. (2020), *Repeat Offenders: Examining Cases of Multiple Years of Internal Control Weaknesses*, Managerial Auditing Journal, vol. 35, nr. 4, pp. 499-520, <https://doi.org/10.1108/MAJ-05-2019-2302>.
4. Bentley-Goode, K.A., Newton, N.J., Thompson, A. (2017), *Business Strategy, Internal Control over Financial Reporting, and Audit Reporting Quality*, Auditing: A Journal of Practice & Theory, vol. 36, nr. 4, pp. 49-69.
5. Brou, D., Chatterjee, A., Coakley, J., Girardone, C., Wood, G. (2021), *Corporate Governance and Wealth and Income Inequality*, Corporate Governance: An International Review, vol. 29, nr. 6, pp. 612-629, <https://doi.org/10.1111/corg.12391>.
6. Caldera-Sánchez, A., de Serres, A., Gori, F., Hermansen, M., Röhn, O. (2016), *Strengthening Economic Resilience: Insights from the Post-1970 Record of Severe Recessions and Financial Crises*, OECD Economic Policy Papers, nr. 20, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/6b748a4b-en>.
7. Chalmers, K., Hay, D., Khlif, H. (2019), *Internal Control in Accounting Research: A Review*, Journal of Accounting Literature, vol. 42, nr. 1, pp. 80-103, <https://doi.org/10.1016/j.acclit.2018.03.002>.
8. Da Costa, A.P. (2017), *Corporate Governance and Fraud: Evolution and Considerations*, în O.L. Emeagwali (editor), *Corporate Governance and Strategic Decision Making*, IntechOpen, pp. 23-52, <https://doi.org/10.5772/intechopen.68489>.
9. DiGabriele, J.A., Huber, W.D. (2015), *Topics and Methods in Forensic Accounting Research*, Accounting Research Journal, vol. 28, nr. 1, pp. 98-114, <https://doi.org/10.1108/ARJ-08-2014-0071>.
10. Ghiță, M. (2009), *Auditul intern*, ediția a II-a, Editura Economică, București.
11. Gleim, I.N. (2020), *CIA Review, Part 2, Conducting the Internal Audit Engagement*, Gleim Publications, Florida.
12. Hail, L., Tahoun, A., Wang, C. (2018), *Corporate Scandals and Regulation*, Journal of Accounting Research, vol. 56, nr. 2, pp. 617-671, <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12201>.

13. Henk, O. (2020), *Internal Control Through the Lens of Institutional Work: A Systematic Literature Review*, Journal of Management Control, nr. 31, pp. 239-273, <https://doi.org/10.1007/s00187-020-00301-4>.
14. Maksymow, E., Pickerd, J., Wilks, T.J., Williams, D. (2023), *The ICFR Process: Perspectives of Accounting Executives at Large Public Companies*, Contemporary Accounting Research, vol. 40, nr. 3, pp. 1671-1703, <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12859>.
15. Montesdeoca, M.R., Medina, A.J.S., Santana, F.B. (2019), *Research Topics in Accounting Fraud in the 21st Century: A State of the Art*, Sustainability, vol. 11, nr. 6, <https://doi.org/10.3390/su11061570>.
16. Papakroni, E., Rice, M., Dilks, L.M. (2023), *The Fraud Goes On: The Effects of Fraud Duration, Victim Organization Type, and Perpetrator Status*, Journal of Forensic Accounting Research, vol. 8, nr. 1, pp. 1-30.
17. Păunescu, M. (2020), *Modelul COSO al controlului intern*, CECCAR Business Review, nr. 1, pp. 22-30, <https://www.ceccarbusinessreview.ro/public/store/documente/articole/2020/1/3.pdf>.
18. Pernsteiner, A., Drum, D., Revak, A. (2018), *Control or Chaos: Impact of Workarounds on Internal Controls*, International Journal of Accounting & Information Management, vol. 26, nr. 2, pp. 230-244, <https://doi.org/10.1108/IJAIM-12-2016-0116>.
19. Rubino, M., Vitolla, F. (2014), *IT Governance, Risk Management and Internal Control System: The Role of the COBIT Framework*, în *Proceedings of the 2nd International OFEL Conference on Governance, Management and Entrepreneurship*, pp. 174-188.
20. Vallabhaneni, S.R. (2022), *Wiley CIA 2022 Exam Review, Part 2, Practice of Internal Auditing*, Wiley.
21. Velte, P. (2023), *The Link Between Corporate Governance and Corporate Financial Misconduct. A Review of Archival Studies and Implications for Future Research*, Management Review Quarterly, nr. 73, pp. 353-411, <https://doi.org/10.1007/s11301-021-00244-7>.
22. Vousinas, G.L. (2019), *Advancing Theory of Fraud: The S.C.O.R.E. Model*, Journal of Financial Crime, vol. 26, nr. 1, pp. 372-381, <https://doi.org/10.1108/JFC-12-2017-0128>.
23. Workiva (2022), *State of the SOX/Internal Controls Market Survey*, <https://www.workiva.com/resources/2022-state-soxinternal-controls-market-report>.
24. ACCA, Internal Audit Foundation, IMA (2022), *Internal Control and the Transformation of Entities*, https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/professional-insights/TransformationInternalControl/PI-TRANSFORM-INTERNAL-CONTROL_v8.pdf.
25. ACFE (2022), *Occupational Fraud 2022: A Report to the Nations*, <https://legacy.acfe.com/report-to-the-nations/2022/>.
26. Deloitte (2019), *The Evolving Landscape of Internal Control Over Financial Reporting*, <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/risk/articles/deloitte-icfr-survey-2019.html>.
27. EY (2017), *Are Your Internal Controls in Harmony with Your Business?*, https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/advisory/ey-are-your-internal-controls-in-harmony-with-your-business-unlocked.pdf.
28. OECD (2021), *G20/OECD-INFE Report on Supporting Financial Resilience and Transformation Through Digital Financial Literacy*, <https://www.oecd.org/finance/financial-education/supporting-financial-resilience-and-transformation-through-digital-financial-literacy.htm>.
29. PwC (2019), *Is ICFR and Sustainability Reporting Keeping Up with Trends and New Requirements?*, <https://www.pwc.se/en/services/risk-management/icfr-benchmark-report-2022.html>.
30. PwC (2023), *PwC's 26th Annual Global CEO Survey. Winning Today's Race While Running Tomorrow's*, <https://www.pwc.com/gx/en/issues/c-suite-insights/ceo-survey-2023.html>.
31. The Institute of Internal Auditors (2023), *2023 North American. Pulse of Internal Audit*, <https://web.theiia.org/cn/atxbg/2023Pulse>.
32. Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, publicat în Monitorul Oficial nr. 963/30.12.2014, cu modificările și completările ulterioare.